22.3 RAPPORT : DEPUTATE LEERSTELLIG (SUBGROEP: LIED) – SKRIF- EN BELYDENISGETROUE LIED (Artt 80, 212, 222, 223)

A. Ds HLJ Momberg lewer die Rapport.
B. **Besluit:** Die Rapport word verwys na Kommissie Liturgiese Sake 2.
C. Ds LJ Buys rapporteer namens die Kommissie Liturgiese Sake 2.
D. **Besluit:** In die lig van die bespreking word die Kommissierapport verwys na ‘n ad hoc-kommissie vir herformulering van ‘n voorstel met inagneming van die gedagtes wat in die Sinode tydens bespreking geopper is. Die lede van die Kommissie is: oudl F Venter (s), di LJ Buys, HMP van Rhyn, dr HG Stoker, ds P Venter, dr JF Fatuse en ds LH Moretsi. Adviseurs is proff A le R du Plooy en TD Mashau.
E. Ds P Venter rapporteer namens die ad hoc-kommissie.

F. **RAPPORT**

1. Sake waarvan die Sinode kan kennis neem

1.1 *Opdrag (Handelinge 2006:571)*

1.1.1 Die aard van die opdrag wat die Sinode aan die Deputate gegee het is nie normaal nie, in die sin dat dit nie in wese ’n nuwe studie opdrag is wat na die Deputate verwys is nie.

1.1.1.1 In 2003 het twee Beswaarskrifte gedien wat versoek dat KO, art 69 uitgebrei word om ook “ander” liedere in die kerk te kan sing (Handelinge 2003:502, 512).

1.1.1.2 Hierdie Beswaarskrifte is deur Sinode 2003 afgewys.

1.1.1.3 Die Sinode het die inhoud van die Beswaarskrifte as studie-opdrag aan Studiedeputate gegee.

1.1.1.4 Die Rapport van die Studiedeputate (Deputate Leerstellig) het in 2006 gedien (Handelinge 2006:557) en word hieronder ingevoeg (vgl 1.3).

1.1.1.5 Sinode 2006 het die Studierapport vir aanbeveling na ‘n Kommissie verwys. Hierdie ongepubliseerde Kommissierapport word ook hieronder ingevoeg (vgl 1.3).

1.1.1.6 Vanweë tydnood tydens Sinode 2006 kon hierdie saak nie afgehandel word nie en is derhalwe na hierdie Deputate verwys.

1.1.2 Die Deputate oordeel dat die Deputaterapport en die ongepubliseerde Kommissierapport wat op Sinode 2006 gedien het, die inhoud van die twee Beswaarskrifte van 2003 genoegsaam verdiskonteer het en daarom nie *de novo* deur hierdie Deputate in behandeling geneem is nie.

1.1.3 Die aanvaarding van 1.1.2 bring mee dat hierdie Deputate sy opdrag so verstaan het om die inhoud van die Deputaterapport (2006) asook van die ongepubliseerde Kommissierapport (2006) te beoordeel en ‘n aanbeveling aan Sinode 2009 te maak.

1.2 *Die saak waaroor dit gaan*

1.2.1 Hierdie saak gaan enersyds oor die Gereformeerde standpunt dat ons in die kerke alleen die liedere sing waarvan die teks in die Bybel is en andersyds oor die vraag of ons tog ook liedere in die kerke kan sing wat die leerstellige, openbaringshistoriese lyne en gedagtes van die Skrif verwoord. Indien laasgenoemde weg opgegaan word, sal dit noodwendig tot gevolg hê dat KO, art 69 gewysig moet word.

1.3 *Vergelykende aanbieding van Rapporte (Sinode 2006)*

1.3.1 Die Deputate ag dit noodsaaklik om die Deputaterapport van 2006 sowel as die ongepubliseerde Kommissierapport van 2006 vergelykenderwys te stel sodat die Sinode die saak behoorlik kan beoordeel. Die oorspronklike redigering en nummering van die Deputaterapport asook die Kommissierapport is deurgaans behou. ***Die ongepubliseerde Kommissierapport, wat telkens kommentaar lewer op elke aspek van die Deputaterapport, word deurgaans hieronder in blokke na verwys.***

Besluit: Kennis geneem van 1.1.1 tot 1.3.1.

*****DEPUTATE- EN KOMMISSIERAPPORT VAN SINODE 2006 BEGIN HIER*****

1. Opdrag

1.1 Nasionale Sinode GKSA 2003 het twee sake na bogenoemde Deputate verwys, tw

1.1.1 Die twee Beswaarskrifte van Partikuliere Sinode Randvaal oor KO, art 69 (vgl artt 21.4 en 21.5; Handelinge 2003:502-527).

KOMMISSIERAPPORT
2.4 Aanbevelings
2.4.1 SAKE OM VAN KENNIS TE NEEM (AA 15.18 P 700) Deputate Leerstellig – Skrif- en belydenisgetroue lied

2.4.1.1 Die Deputate het hulle opdrag so verstaan om alleen kennis te neem van die twee Beswaarskrifte van Part Sinode Randvaal. Dit blyk in lyn te wees met die besluite van 2003 p512 artikel 6.3, en p527 punt I. Die Sinode 2003 het nie gevolg gegee aan die Beswaarskrifte nie maar dit verwys na die Deputate om in ag te neem met hulle studie.

2.4.1.2 Die Sinode neem kennis van die studie gedoen deur die Deputate Leerstellig.

1.1.2 Besluit 6.2.2, Handelinge 2003:645, oor Rapport Deputate Liturgiese Sake.

Bogenoemde Deputate het hul opdrag soos volg verstaan: Om die Sinode, na verdere studie deur die Deputate, te adviseer oor die diensbaarheid van Skrif- en Belydenisgetroue liedere in die kerke (wo eredienste). Ons het dit nie as ons taak gesien om sowel voorgenoemde Beswaarskrifte as die voorlopige studiestuk van Deputate Liturgiese Sake (vgl besluit 6.2.2, Handelinge 2003:645) te beoordeel nie, wel om deeglik kennis te neem van die inhoud daarvan.

Onderstaande studieresultate en prinsipiële aanwysers is verkry deur die uitvoering van ons opdrag.

KOMMISSIERAPPORT
1. OPDRAG

1.2 Uitvoering van die opdrag

1.2.1 Deurdat hierdie Studierapport eers uitgedeel is met die Aanvullende Agenda het dit die beoordeling van die Rapport bemoeilik.

1.2.2 U Kommissie het dus punte aangestip wat ons as leemtes beskou het in die Rapport en wat na ons mening die wese van die Rapport raak.

1.2.3 Die Kommissie het hulle beredeneringe van die Rapport ingedeel onder die volgende hoofde: Eksegetiese en teologiese aspekte, historiese en kerkregtelike aspekte en ander oorwegings.

2. BEREDENERING

2.1 Die Deputate leerstellig het opdrag gehad om die hele saak van Skrif- en Belydenisgetroue liedere in die erediens te ondersoek en om riglyne te stel vir Skrif- en Belydenisgetroue liedere asook belydenisidentieke en belydenisberymde liedere.

2.2 Die Deputate het hierdie opdrag uitgevoer en kom gevolglik met aanbevelings dat KO, art 69 gewysig moet word: "*In die kerke sing ons Skrif- en belydenisidentieke, Skrif- en Belydenisberymde en Skrif- en Belydenisgetroue liedere".*

2.3 Vir duidelikheid word ook die definisie van 'n Skrifgetroue lied gegee (Handelinge 2003:664): "Hierdie lied is 'n toonsetting van 'n vrye lied wat getrou is aan die boodskap van die Skrif. 'n Mens sou dit ook 'n Skrifmatige lied kon noem (bv Skrifberyming 26:11; 49; 50 en talle gesange)."

2.4 Die Kommissie het uitgegaan van die feit dat die Sinode nog nie sy goedkeuring verleen het vir die wysiging van KO, art 69 nie.

2.5 Die Kommissie is van oordeel dat die voorgestelde wysiging van KO, art 69 belangrike veranderinge sal meebring vir die Gereformeerde Kerke se siening van die kerklied en was van mening dat die Sinode hiervan deeglik kennis sal neem.

2. Enkele Skrifgegewens in die lig van die vraagstuk oor Skrif- en Belydenisgetroue liedere

KOMMISSIERAPPORT
2.2.1 EKSEGETIESE EN TEOLOGIESE ASPEKTE
2.2.1.1 Daar bestaan 'n leemte in die eksegetiese gedeelte van die studie deurdat alleen selektiewe bronne aangehaal is wat 'n bepaalde standpunt ondersteun nl die van Skrif- en Belydenisgetroue liedere. Geen bronne is aangehaal wat die teendeel bewys nie.

2.1 *Ou Testament*

2.1.1 Die Tempeldiens

Die Ou-Testamentiese tempelkultus is onder andere gekenmerk deur sang en instrumentale musiek. Die Verbondsgod van Israel was beide die inhoud en die gerigtheid van die volk se sang. Die kultiese sang van die Ou-Testamentiese tempeldiens was kenmerkend psalmsang, met verwysing na die kanonieke psalmboek. Alhoewel die 150 Psalms oor baie eeue heen ontstaan het, is dit deurentyd in die tempelkultus as basis vir sang gebruik. Die tempelkultussang was georganiseer onder toesig van sogenaamde liturgiese ampsdraers of sangersgildes, byvoorbeeld die Asafiete em Koragiete. Sommige van die Psalms kon juis in gildeverband ontstaan het met die oog op kultiese- of korporatiewe gebruik. Die kultiese sang in Israel wou vertikaal én horisontaal kommunikeer. Dit wou gebed wees, sowel as verkondiging van Jahwe en sy dade. Klaarblyklik het musiek en sang slegs 'n dienende funksie gehad: diens aan die Woord-openbaring (Strydom, 1994:9-13).

2.1.2 Die Sinagogediens

Die sinagogediens het naas die tempelkultus ontwikkel en het 'n eie aard en funksie gehad. Dit wil voorkom of hierdie diens sy ontstaan in die ballingskap gehad het, toe Israel afgesny was van die tempel. Die sinagogediens het steeds gegroei in die daaropvolgende eeue en was primêr gerig op onderrig uit die Skrifte en gebed. Die vorm wat die Sinagogediens aangeneem het, was sistematiese lesings uit die tora, profete en geskrifte, vergesel van die vertaling (in die Aramese spreektaal) en die verklaring daarvan. Die Skriflesings en –verklaring is vergesel van voorgeskrewe gebede. Ander handelinge was: gemeentelike respons ("amen", "halleluja", doksologië) en 'n element van geloofsbelydenis (vgl Deut 6:4). Die opeenvolgende Skriflesings is afgewissel met psalmsang. Die wyse van sang was meermale spraaksang, met ander woorde die spreek van bepaalde perikope in 'n verhoogde spraaktoon. Klaarblyklik was estetiese skoonheid tov sang nie van belang of prioriteit in die sinagogediens nie. Wisselsang was ook kenmerkend van alle volksang vanaf die vroegste tye af. Dit was die invloed van die humanisme en rasionalisme (16de/17de eeu) wat hierdie gebruik in onbruik laat raak het (Strydom, 1994:14-16).

Die aard van die sang in die sinagogediens was hoofsaaklik Skrifperikope, Psalms en "cantica" (Skrifgesange) wat deur 'n voorsanger langs die weg van spraaksang voorgedra. Die stemming van die teks was bepalend vir die spraakmelodie. Soms het melodieë meer oorgeleun na die kant van spraak, en soms weer na die musikale kant (Strydom, 1994:15).

2.2 *Nuwe Testament*

2.2.1 Nuwe Liturgie?

Viljoen (1990:6) meld dat die evangelie van Jesus Christus, en die gevolglike vreugde daaroor, tot uiting gekom het in die sing van liedere. (vgl Hand 2:46-47; 1 Kor 14:15b-26). Dit blyk dan dat, om uiting aan hulle nuwe lof te gee, die eerste Christene die Psalms van die Septuaginta as hulle eerste sangboek gebruik het.

Met die verwoesting van die tempel in 70 nC het die tempelkultus tot 'n einde gekom. Mettertyd is die Christene ook uit die sinagoges verban. Alhoewel die Nuwe Testament geen verslag van die liturgiese verloop van die heel vroegste Christelike eredienste bied nie, lyk dit tog of die Christene hulle eie liturgie ontwikkel het,

bestaande uit lofprysing, gebed en onderrig. Gesamentlike lofprysing het die erediens ingelui. Viljoen (1990:7) meen dat hierdie elemente uit die Talmud afgelei is wat bepaal dat daar eers lofprysinge gesing moet word voordat daar gebid word. Die oorname van hierdie prosedure lê moontlik ten grondslag van 1 Korintiërs 14:26 waar daar genoem word dat, in die gemeente van Korinte, die gesamentlike lofprysing met ’n Psalm van lofprysing ingelui word.

Volgens Strydom (1994:21) is daar in die briewe van Paulus (1 Kor 14:15, 26; Ef 5:19; Kol 3:16) en Jakobus (5:13) spesifieke opdragte ten opsigte van godsdienstige sang, alhoewel nie oral pertinent in verband met die samekomste van die gemeente nie. Strydom maak ’n aantal basiese gevolgtrekkings uit hierdie uitsprake en dit word soos volg saamgevat:

(a) Sang is ’n spontane geloofsuiting by Christene tydens hulle samekomste (1 Kor 14:15, 26).
(b) Dit is ’n uitdrukking van opgeruimdheid, lof en danksegging. Dit is dus op God gerig.
(c) Die lied het ook ten doel om onderlinge opbou te bewerkstellig (1 Kor 14:15-17, 26), om onder mekaar te spreek (Ef 5:19), en is ’n medium om wedersyds te onderrig en te vermaan (Kol 3:16 vv).
(d) Dit is die middel tot, en die vrug van Geesvervuldheid (Ef 5:18, 19).
(e) Paulus verwys daarna dat daar psalms, lofgesange en ander geestelike liedere gesing moet word (Ef 5:19; Kol 3:16). Hierdie terminologieë dui na alle waarskynlikheid op ’n volheid en ’n veelheid van liedere en spreek van die omvattende lofprysing van mense wat met God vervul is.

2.2.2 <u>Efesiërs 3:16 en Kolossense 5:19</u>

Binne die breë konteks van Efesiërs en Kolossense is dit duidelik dat die tekste Efesiërs 3:16 en Kolossense 5:19 beide in die imperatiewe gedeelte van die briewe val wat volg op die indikatief van die eerste aantal hoofstukke. Die opdrag in die imperatiewe gedeeltes van Efesiërs is om jouself met die Gees te laat vervul, net soos wat dit imperatief is om die voorskrifte van die huwelik (Ef 5:22 vv) na te kom. Die gevolg van hierdie Geesvervuldheid is hartlike sang tot eer van die Here by wyse van psalms, gesange en ander geestelike liedere, waarin die eer aan God (doksologiese karakter) en die onderrig van mekaar (didaktiese karakter)/opwekking en vermaning van mekaar (pastorale of parakletiese karakter) voorop staan.

Kolossense 3:16 maak melding daarvan dat die gemeente mekaar moet leer en onderrig met alle wysheid. Hierdie wysheid kan alleen gestalte kry deur die inwoning van die boodskap van Christus. Die wyse waarop daar onderling geleer en onderrig word, is deur die sing van psalms, gesange en ander geestelike liedere (O’Brien, 1982:207-208). Sintakties beskou is die Grieks effe problematies, maar word op goeie gronde voorgestel dat die sing van psalms, gesange en ander geestelike liedere wel verbind word aan “leer en onderrig” aangesien die voorsetselfrases wat die deelwoordfrases voorafgaan duidelike merkers blyk te wees wat die sin opdeel in twee verskillende “imperatiewe/opdragte”. Hierdie siening word ondersteun deur die parallelle gedeelte in Efesiërs 5:19, waar daar interessantheidshalwe sprake is van “*Spreek tot mekaar* deur die sing van psalms…”.

‘n Belangrike parallel tussen Efesiërs 5:19 en Kolossense 3:16 is dat, wanneer die twee tekste saam gelees word, die duidelike band tussen Woord en Gees uitgelig word. In Efesiërs 5:19 is sprake van Geesvervuldheid en in Kolossense 3:16 van die vervulling deur die Woord. Die wye verskeidenheid liedere wat moontlik hier sprake van kan wees, het tog hierdie gemene faktore, naamlik dat hulle die resultaat van Gees- en Woordvervuldheid moet wees.

Oor sprake van drie kategorieë liedere in beide hierdie tekste, is daar uiteenlopende menings. Die vraag bestaan of daar in die historiese ontstaans- en leefwêreld van die himniese stof van die Nuwe Testament sprake is van verskillende liedtipes en of die terminologie van Kolossense 3:16 en Efesiërs 5:19 wel op drie verskillende liedtipes dui.

Bingle (2000:76) oorweeg die moontlikheid dat hierdie tekste nie op ’n veelheid van liedtipes dui nie, maar op ’n veelheid van liedere. Hy onderskei tussen die drie terme op die volgende wyse:

(a) Op die oog af wil aanvaar word dat “*psalmois*” hier verwys na die Ou-Testamentiese psalms, maar die term word soms ook wyer gebruik om ander liedere of musiek of lofprysing aan te dui (Viljoen, 2001:438). In die Hellenistiese kultuur het psalms dikwels getuig van sang onder begeleiding van (‘n) snaarinstrument(e). “*Psalloo*” beteken letterlik om (hare/vere) te pluk. Die begrip is oorgedra na die gebruik om harpsnare te pluk en daardeur klank voort te bring vir die begeleiding van sang (O’Brien, 1982:209). 1 Korintiërs 14:26 is so ‘n geval waar “psalm” heel waarskynlik dui op ‘n nuut-omskrewe lied van lofprysing, geïnspireer deur die Gees en gesing met die dankbaarheid wat hoort by ‘n lidmaat van die gemeente van Christus, eerder as wat dit dui op die bundel van psalms in die Ou Testament.

(b) “*Humnois*” is ‘n algemene term in Bybelse literatuur wat verwys na feestelike sang of lofprysing (O’Brien, 1982:209) alhoewel dit in die twee voorkomste in die Nuwe Testament spesifiek verwys na ‘n uitdrukking van lofprysing teenoor God of Christus.

(c) “Ander geestelike liedere” (*ooidais*) word in die Nuwe Testament hoofsaaklik gebruik as liedere waarin die handeling van God beskryf en besing word (O’Brien, 1982:209).

Kortom kan bg. soos volg saamgevat word (vgl Bingle, 2000:76-77):

(a) Ou-Testamentiese Psalms (of liedere wat Psalms as voorafgaande prototipes het);

(b) Vryer, minder algemene liedere wat minder direk op Ou-Testamentiese Psalms teruggaan (dus meer ‘nuutskeppinge’ is wat vertroue te midde van nood en benoudheid weerspieël);

(c) Spontane, meer algemene reaksies (wat ook minder direk op Ou-Testamentiese Psalms teruggaan).

Viljoen (1990:7) skryf dat die kerk van die Nuwe Testament reeds in die lig van God se verdere openbaring begin het om nuwe liedere te skep en dat die verskillende terme wat in Kolossense 3:16 en Efesiërs 5:19 vir die verskillende liedere gebruik word, sprekend is van die ryke himnografiese aktiwiteit van die eerste gemeentes.

KOMMISSIERAPPORT

2.2.1.2 [Die aanhaal van selektiewe bronne] word bewys deurdat die gevolgtrekkings op grond van die eksegese verskil van die Deputate Liturgies. Die Deputate Leerstellig sien in Efesiërs 5:19 en Kolossense 3:16 Skriftuurlike motivering vir die sing van Skrif- en Belydenisgetroue liedere terwyl Deputate Liturgies meen hierdie tekste gebied of verbied nie Skrif- en Belydenisgetroue liedere nie. Totius deel 7 (1962:136, 137) merk by die bespreking van Efesiërs 5:18 en Kol 3:16 op: “...die Nuwe Testament ook geen voorbeeld gee van ‘n ‘vrye kerklied’ wat in die eerste kerk gesing is. Met ander woorde die beroep op die Heilige Skrif ten gunste van die vrye kerklied gaan nie op nie.

2.2.3 <u>Sing ‘n “nuwe lied”</u>

Vroeër is verwys na die nuwe lof wat gelowiges van die Nuwe Testament aan God wil bring as gevolg van die nuwe vreugde wat die evangelie van Christus gebring het. Wanneer Openbaring 5:9 en 14:3 praat van ‘n “nuwe lied”, dan ontstaan die vraag of die nuwe lied van Openbaring rigtingduidend kan wees tot die aard en die omvang van die kerklied.

In ou Griekse literatuur bestaan die *topos* dat nuwe liedere die beste liedere is; ook nie noodwendig altyd nuwe liedere nie, maar nuwe maniere van sing (Aune, 1997:360).

In die Ou Testament kom die frase “nuwe lied” heelparty plekke voor (Ps 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; 149:1; Jes 42:10) waar dit inleidend is tot die viering van ‘n spesiale geleentheid, of as inleiding dien tot die beskrywing van nuwe situasies waar

die tradisionele liedere as onvoldoende beskou word om die nuwe en grootse ingryping en openbaring van God behoorlik te verheerlik (Viljoen 1990:155). In die Ou Testament kom hierdie frase in formules voor wat soms gekenmerk word deur die eskatologiese, tesame met die gedagte dat die "nuwe lied" die reddende dade van God besing en prys (Aune, 1997:359).

Ten opsigte van die "nuwe lied" in Openbaring bestaan die mening dat dit gekategoriseer kan word onder 'n "heilige oorlog"-terminologie. In hierdie verband is antieke militêre oorwinnings deur sang gevier (vgl 2 Kron 20:27-28). Al is die voorkoms van nuwe liedere tydens so 'n oorwinningsviering skaars, dien Ps 144:9-10 as 'n voorbeeld waar 'n nuwe lied gesing is om die oorwinning te vier (Aune, 1998:808).

Volgens Viljoen (1990:155) kom die woord "nuut" herhaaldelik in die boek Openbaring voor waar dit gebruik word vir die "nuwe naam" (Op 2:17; 3:12), die "nuwe Jerusalem" (Op 3:12; 21:2), die "nuwe hemel en die nuwe aarde" (Op 21:1) en dat God alles "nuut" sal maak (Op 21:5). Beide "*kainos*" en "*neos*" word gebruik. Eersgenoemde dui op kwaliteit en laasgenoemde op tyd. Die nuwe lied in Openbaring is dan die uiting van diegene wat vrygemaak is deur die bloed van die Lam. Die Lam se reddingsdade het 'n nuwe situasie geskep wat 'n uitbreek van lof en prys tot gevolg het. Geen ander (lees: ou) lied wat aanvanklik bedoel was vir 'n ander situasie, voldoen volkome aan die vereistes om die nuwe lof tot uiting te bring nie. Viljoen vat kernagtig saam as hy skryf: "[D]ie Ou-Testamentiese liedere [vind] hulle vervulling in die heilswerk van Jesus Christus. Nuwe Liedere word na aanleiding van die verdere openbaring in Jesus Christus gesing, maar hierdie liedere sluit by die reeds bestaande liedere aan. Die lofprysing van die volk van God van die Ou Testament 'ontmoet' die lofprysing van die vier lewende wesens en die vier en twintig ouderlinge."

Viljoen (1990:155-156) beskryf die tema van hierdie nuwe lied (Op 5:9) as ooreenkomstig met die meeste Nuwe-Testamentiese Christushimnes. Dit handel oor die dood van Jesus, die universele heilsbetekenis daarvan, die verheerliking van Jesus, sy huldiging bo alle hemelse magte en geskape dinge en dat Hy die troongenoot van God word. Met hierdie lofuiting stem die miljoene der miljoene engele saam en breek uit in lofuiting van die hele skepping (Op 5:13).

KOMMISSIERAPPORT
2.2.1.4 Volgens die Deputate se eksegese (p703, art 2.2.3) van die woord "nuut" in "nuwe lied" kan ons vandag 'n "nuwe lied" dig na aanleiding van die groot dade van God. Nuwe lied sou dus hier staan as goedkeuring vir 'n Skrifgetroue lied. C Westermann deel 1 (1997:397) verklaar in sy Teologiese woordeboek dat die woord "nuut" soos bv gebruik in die Psalms nie die betekenis het van 'n nuwe teks of melodie nie maar dat die groot dade van God weerklank moet vind in ons sang.

2.3 *Gevolgtrekking*

2.3.1 Reeds in die tempel- en sinagogediens het sang 'n prominente funksie vervul as aanvulling tot Woordverkondiging – met ander woorde: Waar God se almag verkondig word, is die onderrig aangevul deur lofprysing. Hierdie liedere, grootliks gegrond op die psalmbundel van die Ou Testament, het situasies besing waar God triomferend Here of Koning is van sy verbondsvolk.

2.3.2 Die Nuwe Testament beskryf die uitwerking van die blye boodskap van God se nuwe wonderdade in en deur Christus. Dit gee aanleiding tot die behoefte aan nuwe lofuitinge. In hierdie opsig is Efesiërs 5:19 en Kolossense 3:16 beskrywend van die aard en omvang van liedere wat deur gelowiges gesing word. Hierdie liedere het ten doel om mekaar te leer en te onderrig (vermaan). Die Gees en die Woord is leidinggewend in die sing van hierdie liedere. Waar die Woord deur die werking van die Gees die inspirasie is tot liedere wat gesing word, kan dit as maatstaf dien in die samestelling van nuwe liedere wat ten doel het om (1) God te loof en te prys

(doksologies) en (2) mekaar onderling te leer (didakties) en te vermaan (parakleties). Hierdie nuwe liedere is gegrond in die nuwe openbaring van God in Christus en is as sodanig die vergestalting van die nuwe lofuitinge van gelowiges.

KOMMISSIERAPPORT
2.2.1.3 Die Deputate se gevolgtrekking (p703, art 2.3.2) skep verwarring as die woord "inspirasie" gebruik word. Indien daarmee bedoel word dat ons liedere wat deur die Gees geïnspireer is vandag kan maak onafhanklik van die Woord, verval die onderskeid tussen Kanon en nie-Kanon.

3. Enkele lyne oor die Skrif- en Belydenisgetroue, vrye lied in die Kerkgeskiedenis

KOMMISSIERAPPORT
2.2.2 Historiese en kerkregtelike aspekte – artikel 69 KO
2.2.2.1 'n Leemte in die studie is dat dit gedoen is vanuit 'n gesigspunt waarin alleen gekyk is na die herkoms, moontlikhede en kriteria vir die Skrif- en Belydenisgetroue lied. Op grond daarvan kom die Deputate met 'n aanbeveling om KO, art 69 te wysig. Daar is geen verweer voorsien vir die behoud van KO, art 69 in sy huidige vorm nie.
2.2.2.2 Die studie vra gevolglik vir 'n wesentlike wysiging van KO, art 69 sonder grondige agneming van die kerkhistoriese agtergrond waarom KO, art 69 in die Kerkorde opgeneem is.
2.2.2.3 Die wesenlike aspek van KO, art 69 wat geraak sal word deur die voorgestelde wysiging daarvan, is dat die Gereformeerde Kerke 'n ander benadering sal volg ten opsigte van die beginsel wat gegeld het vir die kerklied.

3.1 *Stippellyne en vertrekpunte*

3.1.1 Slegs enkele perspektiewe

Die paar perspektiewe wat hier deur die Kerkgeskiedenis heen aangewys word, moet gesien word as stippellyne met die oog op die opdrag aan die Deputate. Binne die beperking van hierdie opset moet talle relevante gegewens uiteraard verbygegaan word. Slegs enkele punte word uitgelig.

3.1.2 Definiëring deur Sinode 2003

Sinode 2003 se "definiëring" (die Sinode se eie term) van hierdie soort lied as "'n vrye lied wat getrou is aan die boodskap van die Skrif" gee 'n duidelike fokus aan hierdie inset.

3.1.3 Nuwe bronne

As *vertrekpunt* vir die gang deur die kerkgeskiedenis word gegewens uit 'n geskrif geneem wat eers teen die laat 19e eeu as outentieke bron vir liturgies–historiese navorsing deur Protestante ontgin is (Fischer,1970:112-113): D*ie sewe briewe van Ignatius van Antiochië (ongeveer 110 AD)*. Die merkwaardige is dat dit een van die vroeg-Christelike geskrifte is wat, saam met ander (soos die *Didachè, ongeveer 100 AD)*, nie tot beskikking van iemand soos Calvyn was nie – al wou hy die liturgie na die gewoonte van die "*l'eglise ancien*" (die ou kerk) inrig. Die liturgiekenner, Jonker (*s.a.*: 19; vgl Strydom, 1994:25 – klem bygevoeg), kan met goeie reg konstateer: "*Door de onderzoekingen in de laatste honderd jaar mogen wij uit de tijd van de oergemeente meer weten dan Calvijn in zijn tijd kon weten."* Hierdie feit moet ook in die ondersoek na die Skrif- en Belydenisgetroue lied deeglik verreken word.

3.2 *Die onderskeiding tussen die Skrifgetroue gebedslied en die verkondigende / lerende / belydende lied*

In die brief van *Ignatius aan die Efesiërs* kom **twee** soorte liedere (of himnes) voor wat in die vroeë kerk, direk na die Nuwe-Testamentiese tydvak, bekend was (vgl Hamman, 1971:18, oor die aansien wat Ignatius in die kerke van daardie tyd geniet het): 'n gebedslied asook 'n verkondigende/ lerende/ belydende lied (vgl *Aan die Efesiërs*: 4.2 ivm gebedslied; en 4.1, 7.2, ivm verkondigende/lerende/belydende lied).

Aan die hand van hierdie onderskeiding word nou 'n paar perspektiewe deur die kerkgeskiedenis heen uitgestippel.

3.3 *Die Skrif- en Belydenisgetroue gebedslied*

3.3.1 Legitieme onderskeid tussen *Skrifgetroue* gebed en *Skrifberymde* gebedslied?

Openbare gebed kan onderskei word in *gebede van spraak* en *gebede van sang* (Calvyn, *Inst* 3.20.31). Die vraag is: Kan op 'n legitieme wyse gestel word dat spraakgebede wel Skrifgetrou en vry mag wees, terwyl sanggebede **slegs spesifieke Skrifgedeeltes moet** nasing, berym of omdig? Hierdie onderskeid is deur die eeue heen sterk bevraagteken – ook deur Christene wat die ***sola Scriptura***-beginsel van die Reformasie heelhartig onderskryf. Kuyper (1911:58) huldig, byvoorbeeld, die standpunt dat daar **geen gebod** in die Skrif is om slegs Skrifberymde gebedsange in die erediens te sing nie, hoewel hy dit tog die raadsaamste ag. Hy erken ook dat daar **geen verbod** in die Skrif is wat Skrifgetroue gebedsliedere verbied nie. Indien die gewoonte, dat sanggebede net berymings of omdigtings uit die Skrif moet wees, konsekwent volgehou word, dan moet dit, volgens Kuyper (1911:53), tog **óók** van spraakgebede geld. "Dat alleen zou de strenge consequentie zijn"

Die kerkgeskiedenis moet daartoe meewerk dat 'n ware "katoliek-gereformeerde" antwoord op die vraag boaan hierdie paragraaf gevind kan word. Daarin kan ons die groot Gereformeerde teoloog, Herman Bavinck (1968:10-11; beklemtoning bygevoeg), in sy opvatting van die ***kerk se katolisiteit*** met vrug volg:

> "Deze katholiciteit der kerk, gelijk de Schriften ze ons tekenen en de eerste gemeente ze ons tonen, is van aangrijpende schoonheid. Wie in de enge kring van een kerkje of conventikel zich opsluit, kent haar niet en heeft haar kracht en vertroosting nooit in zijn leven ervaren. Zo iemand doet aan de liefde van de Vader, aan de genade van de Zoon, aan de gemeenschap van de Geest tekort; *hij berooft zichzelf van geestelijke* schatten, die door geen meditatie of devotie kan worden vergoed en verarmt zijn ziel. Maar wie uitziende naar buiten over de ontelbare schare heen, die uit alle volk en land en tijd door het bloed van de Zoon is gekocht…die kan niet eng zijn van hart, die blijft in zijn ingewande niet nauw."

3.3.2 Twee soorte Skrifgetroue gebedsliedere

Deur die Kerkgeskiedenis heen kan ten minste **twee soorte** Skrifgetroue gebedsliedere onderskei word: enersyds, 'n *direkte* gebedshimne (tot die Drie-enige God, of spesifiek tot die Vader of tot die Seun of tot die Heilige Gees); en, andersyds, 'n *bemiddelde* gebedshimne tot die Vader, deur/in/met die Seun en in/deur die Heilige Gees.

3.3.2.1 Die direkte gebedshimne

3.3.2.1.1 Tot die Drie-enige God

Een van die bekendste direkte gebedsliedere tot die Drie-enige God is die laaste strofe van ***Christe qui lux est et dies*** ("Christus wat die lig is en dag"), wat waarskynlik in die 6e eeu ontstaan het. Hierdie lied is ook in Afrikaans vertaal as *"Skrifberyming" 20-2* in die Psalmboek van die GKSA. Vroeër was hierdie himne die *enigste Skrifgetroue lied uit die eerste eeue* wat deur die Gereformeerdes in Nederland binne eredienste gebruik is (Van Andel, 1988:24). Hierdie is sonder meer 'n vrye lied "in den meest volledige zin van het word" – wat deur ons Gereformeerde voorouers vrymoedig in die erediens gesing is (Kuyper, 1911:58). [Die vraag, wanneer en waarom hierdie lied in die Psalmboek van die GKSA onder die rubriek, *"Vir huislike gebruik",* geplaas is, kon nie nagegaan word nie.]

3.3.2.1.2 Tot die Vader

Verskillende liedere uit die ***Odes van Salomo*** kan hier vermeld word. Hierdie werk word getipeer as "this oldest of Christian hymnals" (Old, 1992:68). Dit dateer waarskynlik uit die jare voor 135 AD. Juis in verband met **reformatoriese debatte** oor die kerklied moet ons dit ook "distressing" (Charleston, 1989:283-284) vind dat daar so min aandag aan hierdie by uitstek "Christian Psalms" (Old,1992:96)

gegee is. As voorbeeld van ‘n direkte gebedshimne kan die einde van *Ode Elf* genome word:

“Heerlikheid kom U toe, o, God, die Vreugde van die paradys vir ewig. Halleluja”

Hierdie hele *Ode* is ‘n tipiese Skrifgetroue lied. Geen direkte Skrifverwysings, wat as aanhalings kan deurgaan, kom voor nie. Tog adem die woorde die Heilige Skrif en word gedra deur die Heilige Gees. ‘n Boodskap uit die Skrif word duidelik verwoord (Harris, 1911:105-106).

3.3.2.1.3 Tot die Seun

Gebedshimnes aan Christus was blykbaar een van die opvallendste kenmerke van die vroeë kerk. Beroemd is die brief van die goewerneur van Bitinië aan Keiser Trajanus (ongeveer 112 AD), waarin hy, onder andere, rapporteer dat die Christene Sondagoggende vroeg bymekaarkom *carmenque Christo quasi deo dicere secum invicem* (“en ‘n lied aan Christus as God sing, met beurtsang). Hasper (1955:66,97) wat ‘n intensiewe studie van hierdie aanhaling en sy nawerkinge by Tertullianus en ander vroeg-Christelike skrywers gemaak het, konkludeer dat Plinius se getuienis bewys dat die vroeë kerk die vasstaande gewoonte gehad het om Christus as God toe te sing.

Skrifgetroue, vrye en direkte gebedsliedere tot Christus kan ‘n sterk wapen téén dwalings wees. Om **nie** ‘n gebedslied tot Christus te wil sing nie, is deur die **Sinode van Antiochië** (268) veroordeel, in sy uitspraak teen Paulus van Samosata.

Veral **Ambrosius** het in die 4e eeu aangrypende gebedsliedere tot Christus geskryf. Daarmee het hy die regsinnige Christologie kragtig bevorder en die Arianisme beveg. Hier kan verwys word na sy himne, *Veni redemptor gentium*, waarin Ambrosius die hele gang van Christus se koms na die wêreld wonderskoon besing. ‘n Kenner van Ambrosius, dr Chris Malan, skryf in sy proefskrif: “Ambrosius bring dus vir ons iets nuuts, iets Christelik-nuuts in sy himnes, volgens die uitspraak van die apostel Paulus: ‘Daarom, as iemand in Christus is, is hy ‘n nuwe skepsel; die ou dinge het verbygegaan, kyk, dit het alles nuut geword.’ Inderdaad, op watter verrassende wyse bring hy dit nie vir ons nie.” (Malan, 1972:317).

KOMMISSIERAPPORT

2.2.2.4 In die Deputaterapport word die hymnes van Ambrosius aanbeveel as voorbeelde van vrye liedere.Skrif- en Belydenisgetroue liedere. Histories was hierdie liedere van Ambrosius verdag. Lang (1941:47) stel: “These hymns were songs of praise, devotion and thanksgiving. They reflect the favourite theme of Stoic-Platonic philosophy, which flourished in the time of the early church – namely, the beauty of the cosmos ....”.

3.3.2.1.4 Tot die Heilige Gees

Een van die beroemdste gebedsliedere tot die Heilige Gees is die ***Veni Creator Spiritus*** van Rhabanus Maurus (ongeveer 850). In ‘n pragtige studie toon Cantalamessa (2003: *passim*) aan hoe Skrifgetrou hierdie lied is. Met akklamasie kan Bingle (2000:95) se konklusie oor hierdie lied onderskryf word: “Dit stel ‘n goeie voorbeeld van wat die ware kerklied moet wees.”

3.3.2.2 Die *bemiddelde* gebedshimne

Die tweede vorm van gebedshimne is die gebedslied tot die Vader deur/in/met die Seun in/deur die Heilige Gees. Dit is, vir die doel van hierdie inset, onnodig om al die nuanseringe wat aan hierdie vorm eie is, te behandel. Daar kan volstaan word deur daarop te wys dat hierdie reeds ’n baie vroeë vorm van gebedshimne is. In *Ignatius aan die Efesiërs* (4.2) kom ‘n oproep tot hierdie soort lied: Deur Jesus Christus moet tot die Vader gesing word (“*dia Jesous Christos adetai*…”). Hier word duidelik aangesluit by ‘n Skrifwoord soos *Ef 3:18*: “want *deur* Hom (Christus) het ons albei die toegang *deur* een Gees *tot* die Vader.” ‘n Gedeelte soos *Heb 13:15* kom

ook hier in aanmerking: “Laat ons dan gedurig deur Hom (Christus) aan God ‘n lofoffer bring, dit is die vrug van die lippe wat sy Naam bely.”

3.3.3 Die *verkondigende / lerende / belydende* Skrifgetroue lied

Hierdie tweede hooftipe lied is dikwels in die verlede buite beskouing gelaat by die oorweging of vrye, Skrifgetroue liedere in die erediens toegelaat mag word. Dit sou ons te ver voer om hier uitvoerig op die motivering vir sulke liedere in die erediens in te gaan. **Die punt is**: wanneer eenmaal duidelik is dat verkondiging / lering / belydenis sowel **deur spraak as deur sang** in die erediens geskied, dan kan – na analogie van die gebedspraak en die gebedsang – nie legitiem volgehou word dat Skrifgetroue prediking / lering / belydenis wel net met Skrifwoorde self mag/moet geskied nie, **maar** as daardie selfde eredienshandelinge in sangvorm geskied **moet** dit **net** *Skrifberymd* of *Skrifomgedig* wees. Die bekende Westminster-teoloog, John Frame, vat die argument goed saam: “The type of argument used to prove exclusive psalmody could equally prove that we must only use prayers and sermons written in Scripture. However even the strongest advocates of exclusive psalmody allow both *extemporaneous preaching* and *free prayer* in worship” (Frame, 1996:124; beklemtoning bygevoeg). Ook die Westminster – Nuwe Testamentikus, Ver S Poythress, toon baie oortuigend uit die Skrif en *Ignatius aan die Efesiërs* aan dat daar ‘n onverbreeklike eenheid tussen sang en verkondiging in die erediens is (Poythress, 1974:224-225).

3.4 *Gevolgtrekkings*

Uit bo-gaande kort historiese oorsig, veral uit die vroeë kerkgeskiedenis, kan enkele gevolgtrekkings met die oog op die opdrag gemaak word:

3.4.1 Nuwe bronne

Bronne uit die vroeë liturgiese geskiedenis is gedurende die laaste een-en-‘n-half tot twee eeue ontdek en ontsluit Hierdie bronne was nie tot die beskikking van Calvyn en sy navolgers, toe hulle hulle op die “ou kerk” vir die inrigting van die erediens beroep het nie. Juis uit sulke bronne (bv die *Brief van Ignatius aan die Efesiërs*) blyk dit dat, om Skrifgetroue gebeds- en verkondigende/belydende himnes te sing, in die **vroegste na-apostoliese tyd** wel vir gemeentes ‘n vaste gewoonte was.

3.4.2 Selektiewe hantering van bronne deur voorstanders van eksklusief- Skrifberymde of Skrifomgedigte liedere

Calvyn het hom wel op sekere Kerkvaders beroep vir sy standpunt dat met ‘n hervorming van die Kerklied by **die Psalms *begin* moet word**. In sy diepgaande ondersoek na die historiese wortels van die Gereformeerde liturgie toon Old oortuigend aan dat Calvyn hom slegs op twee Kerkvaders beroep vir hierdie standpunt van hom (Augustinus en Chrysostomos – laasgenoemde sonder aanduiding van vind plaas) Hy laat die pragtige Skrifgetroue himnes van Ambrosius en andere (vgl hierbo) buite beskouing.

3.4.3 Geen Skrifberoep vir Calvyn se standpunt

Baie betekenisvol is dat Calvyn hom nêrens op die Skrif beroep vir sy standpunt oor die Skrif- en dogmagetroue kerklied nie. Hy beroep hom slegs op bogenoemde twee Kerkvaders. Latere Gereformeerdes (bv die Sinode van die GKN Vrijgemaakt en verskillende ander Gereformeerdes met wie ons die allernouste bande het) het daarom lankal reeds oorgegaan tot die sing van Skrif- en dogmagetroue liedere in die erediens

3.5 *Konklusie*

Die Kerkgeskiedenis toon aan dat Skrif- en dogmagetroue liedere vanaf die vroegste kerkgemeenskappe reeds in die erediens gesing is.

KOMMISSIERAPPORT

2.2.2.5 Die Deputate moes in hulle beoordeling van die kerklied byvoorbeeld die onderskeid tussen die Westerse en Oosterse kerk in ag geneem het: Vanaf die vroegste tyd van die kerkvaders (2de eeu) is onderskei tussen die lied in die Oosterse kerk en die Westerse kerk (sien W Apel, Harvard Dictionary of Music, 1951:105). Die Oosterse kerk het die weg opgegaan om die sg Skrifgetroue en Belydenisgetroue lied (vrye lied) naas die Psalms te sing en daarom was die Christelike hymnes so geliefd in die Oosterse kerk. Die Westerse kerk het die weg opgegaan om in die kerk die Psalms te sing en die liedere waarvan die teks in die Skrif staan.

2.2.2.6 Die Deputate verreken nie hierdie twee lyne in die kerkgeskiedenis genoegsaam nie. Vanaf die tyd van die Reformasie het hierdie twee lyne voortgegaan sodat daar selfs in die kader van die Reformasie die kerke was wat naas die Psalms, Skrifberymings (Skrifberymde liedere) en Belydenisberymde liedere ook die Skrif- en belydenisgetroue lied (vrye lied/gesange) gesing het.

2.2.2.7 Die Gereformeerde Kerke in SA wat stam uit die Calvinistiese Reformasie het egter nie die weg van die Oosterse kerk opgegaan nie maar gekies vir die weg van die Westerse kerk (Augustinus) waarin die berymde teks van die Woord asook die teks van die belydenis die inhoud van die lied vorm. Kerkorde, art 69 is die vertolking van hierdie beginselstandpunt van die Calvinistiese Refomasie tov die kerklied.

2.2.2.8 Wanneer die Gereformeerde Kerke KO, art 69 wysig om ook Skrif- en Belydenisgetroue liedere te sing word dus verander aan die beginsel van KO, art 69 en word daar oorgegaan tot ‘n rigting wat die Gereformeerde Kerke in haar geskiedenis nie gevolg het nie. Dit is naamlik om meer liedere te sing as die beryming van die Skrif en gedeeltes van die Belydenis. KO, art 69 se oorspronklike bedoeling by Dordt was juis om die vrye liedere uit die kerk te weer omrede die soort liedere dit so maklik daartoe geleen het om die kerke met dwaalleer te beïnvloed (sien Hooijer, C.1865. Oude Kerkordeningen de Nederlandsche Hervormde Gemeenten p345, 441, 457).

2.2.2.9 KO, art 69 verwoord die veilige weg tov die kerklied. Die geskiedenis het geleer dat dit die veiligste weg is om te bly by die teks van die Woord van God. Afstap van hierdie weg het menige besware tot gevolg gehad in die kerkgeskiedenis sodat daar geleer is dat die weg wat die Calvinistiese Reformasie gevolg het die veiligste is en beste is en die minste besware ontlok in die kerk.

4. Kerkregtelike aanwysers by KO, art 69

4.1 *Beredenering*

4.1.1 Die artikel dien vanaf sy opneming in die Kerkorde(s), die bestaan, uitbouing, handhawing en uitlewing van kerke/gelowiges se gemeenskaplike geloof in God Drie-enig – veral tydens eredienste (vgl Spoelstra, 371; Jansen, 297). Voorgenoemde kan beskou word as die beginsel, kernsaak, waaroor dit in hierdie (orde)artikel gaan. So gesien lê kerke se aanvaarde gemeenskaplike geloofsbelydenisse en hul gemeenskaplike gekeurde liedere op dieselfde waarheids- en diensvlak.

4.1.2 Hiermee word nie gesê dat plaaslike kerke nie na die eis van omstandighede, binne eie konteks, plaaslike belydenisse sou kon doen en eie liedere sou kon dig (en sing) nie. Die GKSA het nog altyd gekies vir aktuele Woordbediening met gepaardgaande gebede soos van toepassing in die plaaslike kerk. Daarom sou ook ‘n lied gerig op die plaaslike eise en omstandighede volkome voldoen aan Bybelse voorbeelde en riglyne (vgl Beswaarskrif, Handelinge 2003:507-8).

4.1.3 Die Kerkgeskiedenis toon ook aan dat die waarheid waarop die kerk rus, voortdurend aangeval word, die eenheid aldeur bedreig word, en liedere soms gebruik is om dwaling te bevorder. Daarom is die inhoud van kerkliedere nie ‘n middelmatige saak waarmee ligtelik omgegaan kan word nie. Om hierdie rede was dit deurentyd van groot nut vir die orde in die kerk van Christus, dat kerke (ook) gesamentlik kerkliedere/melodieë keur en bundel. Plaaslike kerke het (meestal) ook nie die nodige

gawes om (deurlopend) liedere van hoë kwaliteit daar te stel nie. Vanaf die vroegste kerke was dit moeilik om bekwame digters/teoloë te vind om hierdie diens te verrig (vgl Van der Meiden, 1987:19-181).

KOMMISSIERAPPORT
2.2.4 Ander oorwegings
2.2.4.1 Een van die twee versoeke van die twee Beswaarskrifte van Part Sinode Randvaal is dat die keuring en goedkeuring van die kerklied by die plaaslike kerk moet berus en dat die Sinode daarna betrek word. Die studie spreek hierdie versoek aan in artikel 4.1.3, p707 van die Rapport. Hiervolgens is die Studierapport van mening dat die keuring van die liedere by die Sinode tuishoort en 'n saak is wat al die kerke raak. Volgens die Kommissie is daar op Sinode 2003 nie gevolg gegee aan die versoek om keuring van liedere aan plaaslike kerkrade oor te laat nie.

4.1.4 Calvyn het die suiwer lied en goeie musiek gesien as waarskynlik die mees genotvolle vorm van kuns wat God aan die mens gegee het – tot lof en eer van Homself (Van der Meiden, p30). In sy preek oor Efese 5:18-21 sê Calvyn: *Aangezien de mensen van variatie houden: laat ons sien op hoevele manieren God de schatten van zijn goedheid jegens ons ontvouwt. Daarom zijn er zoveel liederen* (Van der Meiden, 1987:30).

4.1.5 Die liedere in KO, art 69 vermeld, is met die verloop van die tyd (ook) in die GKSA ooreenkomstig bogenoemde beginsel/uitgangspunte (pt 2.1.1) uitgebrei. Verdere toevoeginge van Skrifberymings/-omdigtings en enkele Belydenisberymings/-omdigtings is gedoen. Die vraag is teenswoordig of 'n verdere uitbreiding van die PSALMBOEK (2003) noodsaaklik is, deur ook Skrif- en Belydenisgetroue liedere daarin op te neem? Hoe sou die sing/gebruik van Skrif- en Belydenisgetroue liedere die kerke in die algemeen, en eredienste in die besonder (teenswoordig en toekomstig), kan dien?

4.1.6 Die onderskeid tussen liedere wat gesing *moet* word en liedere wat *in die vryheid van Kerkrade gelaat* word, is 'n onhoudbare saak (vgl KO, art 69). Bogenoemde onderskeid tussen wat *moet* en wat gesing *mag* word verleen aan sekere liedere/Skrifdele primatuur bo ander (vgl pt 2.1, bl503, en pt 2.2.2.1, p506, Beswaarskrif, Handelinge 2003). So tel die 150 Psalms, die Tien Gebooie, die Onse Vader, die lofsange van Maria, Simeon en Sagaria en die Apostolicum onder die *moet*-liedere, terwyl al die ander Skrif- en dogma/identieke/beryminge/omdigtings onder die *mag*-liedere sorteer.

Vir hierdie onderskeid bestaan daar geen Bybelse, belydenis, liturgiese of himnologiese gronde nie. Al die liedere wat die GKSA aan die hand van die goedgekeurde riglyne aanvaar, is immers geskik vir gebruik in kerke (en tydens eredienste). Daarom behoort al hierdie gekeurde liedere op dieselfde waarheids- en kwaliteitsvlak gestel te word. So min as wat sekere Skrifgedeeltes bo ander gestel mag word, behoort sekere Skrifidentieke /-beryminge en dogma-identieke/-beryminge bo ander verhef te word. Op watter gronde word aan die 150 Psalms (en die enkele ander liedere soos hierbo vermeld) voorrang verleen bo die ander liedere vermeld in KO, art 69? Relativeer die formulering van KO, art 69 nie die liedere wat aan die *vryheid van die kerkrade* gelaat word nie?

Bogenoemde onderskeid dateer baie ver terug in die kerkgeskiedenis – beslis vanaf die Reformasie en moontlik vroeër. Die woordjie *moet* rus waarskynlik op die feit dat die Psalms vanaf die tempeldiens, via die sinagogale eredienste, die vroeg Christelike kerk en Calvyn (e.a. reformatore) deurentyd gesien en gebruik is as die kerndeel van die kerk se liedere. Tog is die onderskeid nie op grond hiervan (tradisie en gebruik (vgl NGB, art 7) volhoubaar nie, en behoort die artikel redaksioneel anders geformuleer te word. 'n Moontlike bewoording word onder aanbevelings gedoen (vgl 3.1 van hierdie Rapport).

4.1.7 Dit is egter ook ‘n baie ou gebruik (vanaf die vroeë kerk, via die Reformasie) om aan plaaslike kerke liturgiese lied-diversiteit binne dieselfde waarheid/belydenis te gee. Eenheid in vorm en gebruik is nie afdwingbaar nie (Spoelstra, 1989:371). Dwarsdeur die kerkgeskiedenis het kerke mekaar nooit verplig om in praktyk dieselfde liedere te sing nie, maar wel om dieselfde (volledige) kanon te handhaaf. Daarom behoort die beginsels, riglyne en keuses van kerkliedere deur meerdere vergaderinge duidelik gestel en uitgevoer te word, terwyl die praktiese gebruik aan die vryheid van plaaslike kerke oorgelaat word – net soos die praktiese gebruik en bediening van die Skrif aan die vryheid van die plaaslike kerk toevertrou word.

4.1.8 Die inleidende woorde *In die kerke…*is histories kerkordelik/-regtelik konsekwent verstaan as **in die eredienste...**. Daar is deurgaans onderskei tussen erediens-toelaatbare-liedere en ander kerklike liedere (bv Sk 20-1 en 20-2 *Liedere vir huislike gebruik, Psalmboek 2003*). In beginsel behoort alle liedere wat *vir die kerke* goedgekeur is, en in die kerke gesing word, aan die vasgestelde riglyne vir ons kerklied te voldoen. Daarom behoort die onhoudbare onderskeid tussen erediensliedere en ander liedere wat in die kerke gesing word, te verval. ‘n Lied is of Bybels, dogmaties en himnologies op standaard of nie. Prof AC Barnard noem voorgenoemde onderskeid tereg *‘n Ongelukkige onderskeiding* en voer sewe argumente daarteen aan (p31; vgl JHH du Toit, p31; ook 21-30).

4.1.9 Die hoeveelheid en verskeidenheid van *kerklike* liedere wat deur die eeue in ooreenstemming met bogenoemde beginsel (pt 2.1.1) liturgies in eredienste gebruik is, is onoorsigtelik (vgl Van der Meiden, 18-36). Psalmberymings/-omdigtings en ander liedere het letterlik gekom en gegaan, net enkeles het die tyd oorleef. Hieruit blyk dat die kerkregtelike beginsel (vgl pt 2.1.1) nie stagnasie in die liedereskat van die kerk wil bewerk nie, maar die kerksang na die eis van die tyd en konteks wil dien – tot eer van God en die koms van sy ryk.

4.2 *Gevolgtrekkings*

4.2.1 KO, art 69 stel die nut van die gesamentlike kerklied in kerkverband ter wille van die reg en orde in die kerk van Christus. Hierdie besondere diens, gelewer deur Nasionale Sinodes, sluit nie die sing van gekeurde liedere deur die plaaslike Kerkraad uit nie, net soos wat die Formuliere van Doop en Nagmaal nie selfstandige prediking en gebede tydens hierdie Sakramentbedieninge uitsluit nie.

4.2.2 Kerkregtelik/-ordelik het plaaslike kerke en meerdere vergaderinge in die GKSA deur die jare die nut en vrug van gesamentlike liedkeuring en –bundeling erken en toegepas. Groot seën is hierdeur verkry.

4.2.3 Uit die himnologiese geskiedenis is dit duidelik dat kerke steeds op soek was na sinvolle uitbreiding van die kerklied, weereens in ooreenstemming met voorgenoemde beginsel (vgl 2.1.1). Die doel daarvan was om die volle waarheid/openbaring wat van God ontvang is, singend te verklank, af te bid, te verkondig, te bely, tot vertroosting en aanmoediging aan te bied. Sodoende is (ook) die geestelike behoeftes van tyd en konteks gedien en God Drie-enig in alles verheerlik.

4.2.4 Die onderskeid tussen liedere wat gesing *moet* (vgl KO, art 69) en liedere wat gesing *mag* (*oorgelaat aan die vryheid van die plaaslike kerkrade*) word, behoort redaksioneel reggestel te word. Alle gekeurde liedere lê in prinsiepe op dieselfde vlak van Skrifwaarheid en himnologiese kwaliteit. Voorgenoemde impliseer dat daar nie ‘n eerste en tweede klas kerklied is nie. Ook nie ‘n meer en minder waar lied nie.

4.2.5 Die onderskeid tussen gekeurde liedere vir die erediens en liedere vir algemene kerklike gebruik (in die Psalmboek), behoort te verval, aangesien **alle** gekeurde liedere aan die vereiste riglynstandaarde moet voldoen.

4.3 *Is uitbreidings aan die Psalmboek noodsaaklik?*

4.3.1 <u>Oorweginge</u>

Opeenvolgende Sinodes het ter uitbreiding van die PSALMBOEK reeds besluit, in ooreenstemming met die uitgangspunt van KO, art 69 (vgl 2.1.1 hierbo), dat digters/teoloë/himnoloë aangemoedig word om sowel beter/bykomende Skrif- en

Belydenis**identieke**, as Skrif- en Belydenis**berymde** liedere aan die betrokke Deputate voor te lê vir evaluering.

KOMMISSIERAPPORT
2.2.4.2 Die Sinode het reeds in 2003 Belydenisberymde en Belydenisidentieke liedere goedgekeur. Die Kommissielede is van oordeel dat meer aandag gegee moet word aan hierdie lied en dat voorbeelde eers hiervan gegee sal word aan die Sinode om dit te beoordeel alvorens oorgegaan word tot oorweging van die Skrif- en Belydenisgetroue lied. Die motivering hiervoor is dat die opdrag om die Skrif- en Belydenisgetroue lied in studie te neem gekom het na aanleiding van die goedkeuring van die Belydenisidentieke en Belydenisberymde lied op Sinode 2003.

Die vraag is nou of daar ook 'n behoefte en noodsaak bestaan aan Skrif- en Belydenisgetroue liedere as verdere toevoeging tot voorgenoemde twee liedsoorte? Op hierdie vraag kan bevestigend geantwoord word op grond van die volgende beredeneringe:

4.3.1.1 Die heel vroegste kerk het Skrif- en Belydenisgetroue liedere naas die Skrifidentieke en Skrifberymde liedere gesing, soos tyd en omstandighede daarom gevra het (vgl pt 2, 3; Strydom, p68-75; Loots, p31-32). Sommige van hierdie liedere het die tyd oorleef en word vandag nog steeds deur kerke, onder meer in die Gereformeerde tradisie, gesing. Hierdie (ou goud) liedere word waardeer as geskenke van God, deur sy Gees en Woord, aan sy kerk (vgl Stoop in Loader p29-45; vgl ook pt 3).

4.3.1.2 In die GKSA bestaan daar teenswoordig 'n behoefte/noodsaak aan lieduitbreiding, veral ten aansien van die volgende:

(a) Paas-, Pinkster- en Kersfeesvieringe: Ons besit nie genoeg liedere vir hierdie feestye indien dit oor 'n paar weke/Sondae strek nie. Uiteraard kan nog Skrifidentieke en Skrifberymde liedere geskep word, tog sal die Skrif- en Belydenisgetroue lied hier ook van groot voordeel kan wees (veral omdat die Skrifgetroue lied die Ou (belofte) en Nuwe Testament (vervulling) kan saamvoeg, vgl 3.1.6).

(b) Die verskeidenheid liedere in die PSALMBOEK is te min om die totale Bybelse verkondiging (Woordbediening) na behore te dek.

(c) Verder word die feesvieringe rondom bovermelde genadevolle tye in die *kerklike jaar* baie onbevredigend saamgestel wanneer kerkrade geselekteerde liedere (bv uit *Die Liedboek van die Kerk*) voor/na die erediens (moet) laat sing, aangesien dit nie sinodale keuring het nie. Geselekteerde liedere (buite die PSALMBOEK (2003), word baie wyd tydens hierdie fees-eredienste in kerkverband gebruik. Die voordeel en vrug van gesamentlike keuring word so verydel.

(d) Die gemeente verstaan nie waarom sommige liedere tydens dieselfde feesgeleentheid in die erediensdeel en ander daarbuite (voor of na die erediens) gesing (*moet*) word nie. Uiteraard voel hulle aan dat die nie-Psalmboek-liedere met *skeptisisme/agterdog/ gereserveerdheid* bejeën word. Dit strek nie tot eer van God nie. Ook boet die erediens in aan integriteit.

4.3.2 Daar is 'n aanwysbare tekort aan aanmoedigende, hoopgerigte, eskatologiese liedere (vgl Loots, p26-29). Die *maranata*-roep behoort baie sterker in die kerk te weerklink. Al drie liedsoorte kan hiervoor aangewend word.

4.3.3 Ons besit goeie liedere vir Doop- en Nagmaalsbedieninge, maar ook hier sal 'n uitbreiding o.m. deur toepaslike Skrif- en Belydenisgetroue liedere van groot nut kan wees.

4.3.4 Die GKSA beskik oor min liedere wat geskik is vir huwelikbevestigings, wat soms tydens eredienste, maar altyd *in kerke* plaasvind (vgl KO, art 69).

4.3.5 Die besondere voordeel van 'n Skrif- en Belydenisgetroue lied, in vergelyking met die ander twee kategorieë, is dat dit die twee Bybelse testamente (kan) saambring in een lied. Belofte en vervulling word saamgevoeg om die handelinge van God deur die

eeue raak te sien, te aanbid en te loof (vgl Barnard *in* Du Toit:21-29; Strydom, p27-29).

4.3.6 Die Skrif- en Belydenisgetroue lied, binne die kategorie van die (nuwe) *profetiese lied* (verkondiging en toepassing van die Skrif, dws aktualisering; vgl pt 2), hou baie groot voordele in. So was dit deur die eeue aangewend. Die kerklied moet immers (ook) eietyds gerig, dinamies, sprekend, verkondigend, belydend, aanbiddend, aanmoedigend, smekend, versoenend en uitreikkend na mekaar en die wêreld wees. So dien die nuwe en eietydse lied as instrument vir die kerk om sy roeping tot getuienis in 'n verdwaalde eietydse wêreld te vervul (vgl Beswaarskrif, pt 3.1–3.2.5.6, Handelinge 2003:506-510).

4.3.7 Nuwe tydgerigte liedere dien ook om die groot gevaar van formalisme en stagnasie te voorkom. Terselfdertyd word die oue en goeie, binne hierdie visie, telkens opnuut waardeer en benut.

4.4 *Gevolgtrekkings*

4.4.1 Dit is 'n gegewe, soos die kerkgeskiedenis aantoon, dat die gesamentlike liedereskat van die kerk sowel ou (vanaf Genesis) as nuwe liedere bevat. Laasgenoemde ontstaan na gelang van tyd en omstandighede (bv Openbaring).

4.4.2 Alhoewel die Skrif- en dogmagetroue lied algemeen gesing was in die vroeë Christelike kerk, het daar vanaf die Reformasie (binne die Gereformeerde tradisie) min ontwikkeling ten opsigte van hierdie liedtipe plaasgevind.

4.4.3 Die Skrif- en dogmagetroue lied besit veral die besondere voordeel dat dit die Ou-Testamentiese en Nuwe-Testamentiese openbaring (belofte en vervulling) in een lied kan verenig.

KOMMISSIERAPPORT
2.2.2.10 By 4.4.3 wat melding maak dat ons in die Skrifgetroue lied moet sing van die vervulling van die OT in die NT wys die Kommissie daarop dat van die Skrifberyminge en Belydenisberyminge ook sing van God se beloftes.

4.4.4 Die Skrif- en dogmagetroue lied besit ook die voordeel dat dit as verkondiging kontekstuele dwalinge kan bestry en die ware geloof kan bevestig en verkondig.

4.4.5 Die kerke beleef 'n wesenlike tekort aan liedere ter viering en uitlewing van die kerklike jaar, hoop en toekomsverwagting, sakramentbediening, huweliksluitings en begrafnisse.

KOMMISSIERAPPORT
2.2.2.11 By 4.4.5 word die kerklike jaar as rede aangevoer waarom Skrif- en Belydenisgetroue liedere ingevoer behoort te word. By die Gereformeerdes het die kwessie van die kerklike jaar (anders as in ander tradisies) nooit 'n baie belangrike rol gespeel nie, omdat dit nie 'n instelling van God is nie, maar van die kerk (kyk H Bouwman, Gereformeerde Kerkrecht, deel 2, 1975:484).

4.4.6 In die lig van bogenoemde is die Skrif- en dogmagetroue lied, naas die ander liedtipes, 'n *neccesitas* vir die kerk van Christus.

KOMMISSIERAPPORT
2.2.2.12 Die uitdrukking in 4.4.6 dat dit 'n neccesitas is dat Skrif- en belydenisgetroue liedere gesing behoort te word is na die mening van die Kommissie te sterk gestel. H Bouwman deel 2 (1975:511) haal die Sinode van Arnhem in 1930 aan waar hulle in hulle studie aangetoon het dat "goeie skrifmatige gesange" nie 'n neccesitas vir die kerk is nie.

KOMMISSIERAPPORT
2.3 Bevindings
2.3.1 Die Deputate toon nie aan dat daar Skrifgronde bestaan vir die Skrif- en Belydenisgetroue lied/vrye lied nie.
2.3.2 Die Deputate het belangrike kerkhistoriese gegewens oor die kerklied nie verreken nie.
2.3.3 Die Deputate het nie aangetoon hoe die beginsel van KO, art 69 wesenlik verander sal word as die Skrif- en Belydenisgetroue lied ingevoer word nie.
2.3.4 Die Deputate gebruik historiese gegewens oor die vrye lied ter ondersteuning van die Skrif- en Belydenisgetroue lied en dit veroorsaak verwarring.
2.3.5 Daar is geen aanduiding dat vorige besluite van Sinodes oor KO, art 69 verdiskonteer is nie.

5. Beginsels en kriteria vir Skrif- en Belydenisidentieke, Skrif- en Belydenisberymde, en Skrif- en Belydenisgetroue liedere wat in die kerke gesing word

Die beginsels en riglyne *vir Skrifberyminge* soos goedgekeur en bevestig deur Nasionale Sinode 1994 (p538-9) word in onderstaande geredigeerde vorm aanbeveel vir al drie bovermelde liedtipes.

5.1 *Beginsels en riglyne soos aangepas:*

5.1.1 Die liedere moet die sin en inhoud van die Skrif- en Belydenis[gedeelte(s)] suiwer en korrek in ooreenstemming met die kerklike belydenis weergee.

5.1.2 Die lied moet in alle opsigte diensbaar wees aan die beginsel dat die erediens ‘n drieledige ontmoeting is waarin die volk hulle God, God sy volk en die volk mekaar in die Here ontmoet. As sodanig moet dit aan die algemene karakter van ‘n ware erediens soos gemeenskaplikheid, feestelikheid, opregtheid, skoonheid, eerbied, en ootmoed beantwoord.

5.1.3 By die keuring van ‘n lied moet die aard daarvan verantwoord word in die lig van die verskillende kategorieë van die liturgie waardeur die gemeente tot God en mekaar in die ontmoeting praat soos jubel, loof, prys, dank, bely, aanroep, smeek, bid, aanbid, bekend maak, ensovoorts.

5.1.4 Daar moet rekening gehou word met die aangewese leemtes en behoeftes van die kerklike liturgie. Nie die kwantiteit van liedere nie, maar die kwaliteit en liturgiese funksionaliteit staan voorop.

5.1.5 Die liedere moet behoudens 5.1.1 hierbo, aan liturgiese vereistes beantwoord:

5.1.5.1 Die lied moet funksioneel ‘n ontmoeting of verkeer van die gemeente met God en ‘n ontmoeting met mekaar binne daardie kader as gelowige gemeenskap daarstel.

5.1.5.2 Die lied wat ‘n gebedskarakter dra, leen hom vir gebruik in ‘n ontmoeting met God en daarom ook vir erediensliturgie.

5.1.5.3 ‘n Lied wat “antwoord” op die openbaring van God in die Woord, natuur of geskiedenis en God verheerlik, sy deugde besing en sy werke verkondig, kan in die lof en dankliturgie bruikbaar wees, mits die strekking daarvan teosentries is en aansluit by die ontmoeting van die gemeente met God.

5.1.5.4 ‘n Lied moet vertikaal gerig wees en reg laat geskied aan die eerbied wat by die ontmoeting en gesprek met God pas.

5.1.5.5 Die ongelykheid van die partye (die ewige, heilige God en die swakke, sondige mens) wat in die erediens ontmoet, moet in die lied weerspieël word.

5.1.5.6 Die lied moet eenvoudige, opregte, duidelike en vir die kinders verstaanbare taal gebruik, wat in die teenwoordigheid van God (*coram Deo*) pas en opregte en haalbare omgang met en/of verlange na die God van die verbond uitdruk.

5.1.6 Gebedsliedere moet aan die volgende beginsels en kriteria beantwoord (vgl HK, So 45):

5.1.6.1 Die lied moet gerig wees op God wat Hom in sy Woord openbaar het.

5.1.6.2 Die woorde van die lied moet God van harte aanroep.

5.1.6.3 Die woorde van die lied moet God aanspreek in verband met die dinge wat Hy voorgeskryf het en waarin Hy deur die gelowige(s) aangeroep, gedien en gedank wil wees.
5.1.6.4 Die taal en strekking van die lied moet die basiese sekerheid van die gemeente omtrent God se liefde, trou en genade, waartoe Hy Hom verbind het, bevat en die gelowige se eie kleinheid, nood en ellende voor God reg en grondig uitdruk.
5.1.6.5 Die lied moet dankbaarheid vir die verlossing in Jesus Christus en die nuwe lewe deur die Heilige Gees (vgl HK, So 33 en 38) as grond van die ontmoeting met God verwoord.
5.1.7 Dogmatiese liedere moet op die Godsopenbaring en die belydenis daarvan as ’n Skrifwaarheid (dogma) berus.
5.1.8 Bogenoemde beginsels en kriteria raak ook die keuse van die melodie. Die melodie moet die ontmoeting met God waardig wees en aan die inhoud van die lied laat reg geskied en vir die hele gemeente, die kinders en volwassenes, maklik singbaar wees (vgl Handelinge 1955:65, art 163,2(a), 1,2,3 en 4).

6. Aanbevelings

Die Deputate beveel aan:

6.1 Dat die redaksie van KO, art 69 herformuleer word om soos volg te lees: *In die kerke sing ons Skrif- en Belydenisidentieke, Skrif- en Belydenisberymde en Skrif- en Belydenisgetroue liedere;*
6.2 Dat die beginsels en riglyne *vir Skrifberyminge* soos goedgekeur en bevestig deur Nasionale Sinode 1994 (p538-9) in die geredigeerde vorm (vgl pt 5) goedgekeur word vir Skrif- en Belydenisidentieke, Skrif- en Belydenisberymde, en Skrif- en Belydenisgetroue liedere wat in die kerke gesing word;
6.3 Dat hierdie besluite deurgegee word aan kerke met wie ons kerkverband onderhou.

KOMMISSIERAPPORT
2.3.2 SAKE WAT GOEDGEKEUR MOET WORD
2.3.2.1 Dat die sinode nie die aanbevelings van die studie nl om die Skrif- en belydenisgetroue liedere in die eredienste in te voer, aanvaar nie en KO, art 69 gevolglik nie gewysig word nie.
2.3.2.2 Dat die Deputate Liturgie [opdrag] ontvang om voorbeelde van Belydenisberymde en Belydenisidentieke liedere aan die Sinode 2009 voor te lê.

*****DEPUTATE- EN KOMMISSIERAPPORT VAN SINODE 2006 EINDIG HIER*****

1.4 *Bevindinge*
1.4.1 <u>Twee standpunte</u>
1.4.1.1 Alhoewel daar ook ‘n Minderheidskommissierapport tydens Sinode 2006 gedien het, is daar nie formeel mee rekening gehou in hierdie Rapport van ons wat nou voor Sinode 2009 dien nie omdat die Minderheidskommissierapport van 2006 die Deputaterapport van 2006 se standpunt onderskryf. Gevolglik bevind die Deputate uit relevante stukke dat daar twee standpunte rakende hierdie saak is, soos verteenwoordig deur die Deputaterapport van 2006 en die Meerderheidskommissie-rapport van 2006 (wat albei hierbo uiteengesit is), tw ‘n standpunt wat voorstel dat KO, art 69 gewysig moet word om ruimte te skep vir Skrif- en Belydenisgetroue liedere in die erediens en ‘n standpunt wat vra vir die behoud van die bestaande beginsel soos vervat in KO, art 69.
1.4.1.2 Hierdie standpunte word duidelik verwoord deur die aanbevelings van onderskeidelik die Deputaterapport van 2006 en die Kommissierapport van 2006:

DEPUTATERAPPORT 2006	KOMMISSIERAPPORT 2006
Dat die redaksie van KO, art 69 herformuleer word om soos volg te lees: In die kerke sing ons Skrif- en Belydenisidentieke, Skrif- en Belydenisberymde en Skrif- en Belydenisgetroue liedere;	Dat die Sinode nie die aanbevelings van die studie nl om die Skrif- en Belydenisgetroue liedere in die eredienste in te voer, aanvaar nie en KO, art 69 gevolglik nie gewysig word nie.

1.4.1.3 Die Deputate bevind dat die Kommissierapport van 2006 inderdaad bepaalde leemtes in die Deputaterapport van 2006 uitgewys het (vgl 1.2.2 van die Kommissierapport 2006) wat enkele verdere opmerkings noodsaak.

1.4.2 Beginselstelling

Die beginselstelling oor die lied in die kerk hou in dat (a) die definisie wat die belydenis gee tov die betekenis van die 2e Gebod asook (b) van die inhoud van ons gebedsdiens wat voor God welgevallig is, is wesentlik en kom daarop neer dat ons die Here volgens sy Woord moet dien en nie volgens eie goeddunke nie.

1.4.3 Historiese agtergrond

Een van die leemtes wat die wese van die saak raak, is die gebrek aan ‘n weldeurdagte aanbieding van die historiese agtergrond van KO, art 69. Die Kommissierapport van 2006 het tereg die aandag gevestig op hierdie leemte (kyk Totius, Eerste Uitgawe 1977. Versamelde Werke. Vol 3, p347-389:

1.4.3.1 **Calvinisties versus Luthers:** Die beginselstelling (1.4.3) stel ’n besondere eis vir die vraag waar materiaal vandaan gehaal word vir die kerklied. Die twee toepassings van die beginsel word gesien in die tyd van die Reformasie met aan die een kant die sogenaamde Lutherse benadering wat ten gunste is van die Skrifgetroue lied, teenoor die Calvinistiese benadering wat kies vir die teksgetroue Skriflied.

1.4.3.2 **Sinode van Dordtrecht:** Die bewoording van KO, art 69 dateer terug tot by die Sinode van Dordtrecht terwyl die basiese ordereël teruggaan in die geskiedenis van die Reformasie via Middelburg, Emden, en Wesel tot by die Psalmboek van Geneve. Voetius het by Dordt deel gehad aan die formulering van die artikel terwyl hyself, asook latere kerkregtelikes (o.a Bouwman) kommentare hieroor geskrywe het. Die belangrike punt uit hierdie werke is dat die bewoording van KO, art 69 nie die beginsel van kerksang as sulks beskryf nie, maar 'n spesifieke toepassing daarvan, veral na aanleiding van die felle kerkstryd uit daardie tye. Aangesien vele dwaalleraars (op daardie stadium met besondere verwysing na die Remonstrante) die beginsel dat die kerklied Skrifgetrou moet wees, as 'n opening gebruik het om hulle dwalinge in die kerk in te voer, is telkens gekies en by Dordt 1618-19 as ordereël opnuut vasgelê om slegs liedere te sing waarvan die teks self in die Skrif staan. Nadat hierdie enkelvoudige reël nog so in die Handelinge van die Nasionale Sinode van Dordtrecht 1578 gestaan het (Verwys Biesterveld en Kuyper, 1905:118), het daar by die weergawe van die Kerkorde van 1618-19 ‘n nadruklike byvoeging by art 69 gekom: “Alle anderen gesanghen salmen uyt de Kercken weren, ende daerder eenighe albereets inghevoert zijn, salmen de selve, met de ghevoegelijckste middelen afstellen” (aangehaal uit Biesterveld en Kuyper, Kerkelijk Handboekje, 1905, p245).

1.4.3.3 **Argumente van JD du Toit:** ‘n Weergawe van die historiese verloop van die orde betreffende die kerksang is deur JD du Toit in verskeie uitgawes van *Die Kerkblad* 1931 gegee waarin hy hoofsaaklik ‘n opsomming met kommentaar gegee het van die Rapport wat Deputate oor die kerkgesang by die Sinode van die GKN, Arnhem (1930) ingedien het (kyk sy versamelde werke deel 3, p357 ev).

Argumente ten gunste van die sing van liedere in die kerk waarvan die teks self uit die Skrif kom, wat die Deputaterapport nie weerlê nie, is onder meer:

(a) dat die veiligheid van sulke liedere lê daarin lê dat hulle deur die Heilige Gees self vir sy kerk gegee is;

(b) dat geen ander liedere op dieselfde vlak kan wees as die liedere waarvan die teks self deur die Heilige Gees geïnspireer is nie;
(c) dat sulke liedere wanneer dit teksgetrou omdig is, die beste liedere is wat die kerk tot Gods eer en haar eie behoud kan sing;
(d) dat die Skrifliedere, waarvan die Psalms die grootste deel uitmaak, alle moontlike situasies en belewenisse wat gelowiges kan hê bedek en dat geen bykomende liedere noodsaaklik is nie;
(e) dat die Skrifliedere almal wesentlik die volle raad van God bevat, ook vir die gelowiges van die Nuwe Testament, sodat besware dat dit op een of ander wyse leemtes het wat deur ander liedere aangevul moet word, nie geldig is nie. Skrifliedere het altyd die voordeel dat hulle binne die konteks van die hele Skrif ontstaan het, verstaan moet word en so deur die kerk gebruik moet word. Hierteenoor is dit die wesentlike gevaar van alle ander vrye geestelike liedere dat dit die raad van God eensydig kan bedek, en nie binne die (grammaties-historiese) konteks van die Bybel self lê sodat dit daarbinne verstaan kan word nie.

1.4.3.4 **Nederlandse Kerkgeskiedenis:** In die verloop van die Nederlandse Kerkgeskiedenis het dit (ondanks KO, art 69) so gebeur dat binne die Gereformeerde/Hervormde Kerke telkens weer van hierdie reël afgewyk is (verwys na die tyd van die Afskeiding 1834 en van die Doleansie 1886) tesame met die gepaardgaande deformasie van die godsdiens. Met die reformasieprosesse wat daarna gevolg het, het die kerke telkens weer teruggekom na die ordereël van art 69. In die argument van Kuyper – ook al is die geskiedenis nie die norm vir die kerk nie – is dit tog noodsaaklik en wys dat ons leer uit die les van die geskiedenis.

1.4.3.5 **Historiese verloop in GKSA:** Die posisie waar die GKSA nog al die jare tov die saak gestaan het kan met ’n verwysing na die historiese herstigting van die Gereformeerde kerke aangedui word. Die sentrale plek wat die stryd om die kerklied by die ontstaan van die GKSA gehad het kan nie oorgesien word nie. Gevolglik behoort ook gekyk te word na verskeie Sinodebesluite tot by die jongste waar prinsipiële voorskrifte gegee was vir die daarstel en beoordeling van Skrifberymings en Psalmomdigtings.

Dit is belangrik om kennis te neem daarvan dat die standpunt en toepassing van KO, art 69 deur die GKSA nog altyd as Skrif-en-Belydenisgetrou aanvaar is en ofskoon dit al dikwels van verskillende oorde af bevraagteken is, dat die teendeel daarvan nog nooit bewys is nie. Die Beswaarskrifte wat as onderbou van die vorige Studiedeputate by die Sinode gedien het, is ordelik afgewys. Die Kommissierapport wat die Studiedeputate se werk beoordeel (en wat weens die tydnood nie in 2006 behandel kon word nie), het geldig aangedui watter leemtes in die Studierapport was en waarom die aanbevelings daarvan nie aanvaar kan word nie.

1.4.4 <u>Kriteria</u>

In die Deputaterapport van 2006 is ‘n verdere groot gemis die afwesigheid van ‘n behoorlike uitgewerkte Skriftuurlike standaard (meetstok/definisie) waaraan kerklike liedere gemeet kan word.

1.4.4.1 Die Deputate voel dat selfs die bestaande beginsels en kriteria vir Skrif- en belydenisidentieke en Skrif- en belydenisberymde liedere (hoewel dit suiwer en sober geformuleer is) steeds nie genoegsame definisie bied vir die keuring van potensiële nuwe liedere wat in die kerke gesing word nie. Die twee helder vereistes is tans dat die omdigtings getrou aan die Bybelteks asook aan die Belydenis moet wees (Handelinge 1994:538). Tog bied hierdie kriteria steeds groot ruimte vir subjektiwiteit aangesien daar ‘n groot verskeidenheid van maniere is waarop hierdie kriteria ingeklee kan word. Aspekte wat nader omskryf behoort te word is onder andere:

1.4.4.1.1 Verdiskontering van die eksegetiese en hermeneutiese reëls
1.4.4.1.2 Verrekening van die volledige openbaringsgeskiedenis
1.4.4.1.3 Verrekening van die beginsels van die Gereformeerde erediens

1.4.4.1.4 Vereistes vir die geskikte taal en melodie vir die kerklied

1.4.4.1.5 Verrekening van die afwykings wat uit die loop van die kerkgeskiedenis deur die kerklied tot deformasie van die godsdiens bygedra het en wat vermy moet word.

1.4.4.2 Solank as hierdie leemte voortduur, is dit gepas om die ordereëling van KO, art 69 te behou soos dit tans is.

1.4.4.3 Voordat daar nie in die praktyk ‘n omvattende beginselontwerp gebore word wat geld vir alle liedere (bestaande en nuut) nie, is dit ondenkbaar om die versigtige ordereëling van KO, art 69 te verander om liedere toe te laat wat nie behoorlik gemeet en getoets kan word nie.

Besluit: Kennis geneem van 1.4.1.1 tot 1.4.4.3.

2. Sake waaroor die Sinode moet besluit

2.1 *Aanbevelings*

In die lig van die bevindinge beveel die Deputate aan:

2.1.1 dat die redaksie van KO, art 69 nie gewysig word nie;

2.1.2 dat die Sinode oorweging daaraan skenk om, in die lig van 1.4.4.2 en 1.4.4.3, Deputate aan te wys om ‘n omvattender beginselontwerp te formuleer waaraan bestaande en nuwe liedere gemeet en getoets kan word.

Besluit: Kyk Rapport van ad hoc-kommissie.

G. **RAPPORT VAN DIE AD HOC-KOMMISSIE**

Die Sinode keur die volgende aanbeveling goed:

1. KO, art 69 se formulering beklemtoon die belangrikheid van Skrifgetrouheid ten opsigte van die liedere wat in die erediens gesing word.
2. KO, art 69 kan gewysig word soos enige ander artikel ooreenkomstig KO, art 86.
3. Die Sinode is bewus van en erken die gegewe dat daar tans verskillende praktyke in die kerke is met betrekking tot wat in die erediens gesing word. Die Sinode is ook bewus van die noodsaaklikheid om eenheid te behou en te bevorder ten spyte van die verskille en wys derhalwe Deputate aan met die volgende opdrag:

3.1 Om met inagneming van vorige Sinodebesluite (GKSA Potchefstroom en Middellande), die Deputaterapport en die Kommissierapport van 2009, ’n omvattende beginselontwerp te formuleer waaraan bestaande en nuwe liedere getoets kan word.

3.2 Om ’n moontlike wysigingsformulering vir KO, art 69 voor te stel vir oorweging deur die Sinode.

4. Hierdie Deputate moet verteenwoordigend uit alle kerke saamgestel word.
5. Die Sinode moedig kerke, waar ander praktyke gevolg word (kyk 3 hierbo), om Psalms, Skrifberymings en ander geestelik liedere aan die Deputate voor te lê vir beoordeling deur die volgende Sinode.

Besluit: Besluit goedgekeur. Die Deputate se naam is Deputate vir Liturgiese Sake.